

УДК 378.016:81'243:003

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
УМІНЬ ТА НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА
З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД****Ірина Міщинська***Хмельницький національний університет
вул. Інститутська, 11, 29000 Хмельницький, Україна*

Розглянуто питання необхідності підготовки викладачів іноземної мови вітчизняних вищих навчальних закладів до формування у студентів навичок академічного письма з іноземної мови, висвітлено досвід науковців англомовних країн у цьому напрямі.

Ключові слова: письмо для академічних цілей, жанрова модель, інноваційна діяльність, аналіз тексту, дослідження.

Постановка проблеми. Підготовка фахівців, здатних ефективно працювати в умовах внутрішньої та міжнародної конкуренції, поєднувати високу культуру та глибокі фундаментальні знання з умінням працювати в колективі сьогодні нерозривно пов'язана з мовною підготовкою, зокрема, з навчанням фахівців іноземної мови, що передбачає застосування її в письмовій формі. Від вільного володіння іноземною мовою спеціалістами усіх ланок, від рівня їхньої комунікативної компетентності залежать успіхи держави в світовому економічному просторі. Рівень професійної підготовки фахівців залежить від уміння викладачів застосовувати досвід, набутий світовою методологією, у їхній інноваційній діяльності. Відповідно до завдань, поставлених перед вищою освітою Болонською декларацією, таких як створення можливостей для модульної побудови навчальних планів, їхньої індивідуалізації, особливої важливості набуває формування у фахівців навичок письма для академічних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку інноваційної діяльності у вищій освіті присвячено праці А. П. Вірковського, О. В. Єфросиніної, А. В. Кальянова, В. І. Носкова, В. А. Сластьоніна. З'явилося навіть поняття інноваційної культури майбутнього вчителя. Навчання іноземних мов останніми десятиліттями було пов'язане із застосуванням інноваційних методів, пропонує зарубіжними методиками, наприклад, комунікативної методики, розробку якої ще 1971 року започаткувала група лінгвістів із Ради Європи (Д. Уїлкінз, Р. Ріхтері, М. Уїддоусон та інші), варіантів організації кооперованого навчання,

зокрема, навчання у команді (student team learning), навчання разом (learning together), метод “пилки” (jigsaw) та інших, які досліджували у науковій літературі. Однак методи навчання академічного письма з іноземної мови не були достатньо висвітлені в науковій та методичній літературі.

Метою статті є аналіз наявних в англійськомовних країнах методів навчання письма для академічних цілей, ознайомлення з якими могло б сприяти інноваційній діяльності викладачів вищої школи для забезпечення виконання завдань, поставлених перед вищою освітою Болонською декларацією.

Виклад основного матеріалу. Трансформаційні процеси в сучасній вітчизняній вищій освіті, зумовлені необхідністю забезпечення світових стандартів, вимагають від фахівців не лише вільного володіння хоча б однією іноземною мовою, але й значної індивідуалізації навчання, що пов’язане із збільшенням навчального навантаження, яке припадає на самостійну роботу студента, а відтак – із зменшенням аудиторного навчального часу. Це, відповідно, вимагає від студента високого рівня готовності до самостійного опрацювання великих обсягів друкованого матеріалу і роботи над різноманітними дослідницькими завданнями. Така робота передбачає сформованість у студентів відповідних навичок читання та написання різних видів письмових робіт, що означає не лише достатній рівень грамотності студента, а й здатність аналізу тексту, розуміння його структури, його основних компонентів та вимог, яким певний вид тексту повинен відповідати.

Отже, безперечною є необхідність для викладачів іноземної мови володіння зазначеними навичками та методикою навчання цих навичок майбутніх фахівців.

Ще американський методист П. Хегболдт вважав, що усне і письмове мовлення не є відокремленими системами, а постійно взаємодіють і узгоджуються одне з одним [1]. З огляду на це заслуговує на увагу підхід, відомий в сучасній методології як “концептуально-орієнтоване навчання” – підхід до навчання читанню та письму, запропонований групою університетських професорів США 1996 року, який ґрунтується на принципах мотивації студентів і допомагає їм використати пізнавальні стратегії.

Перший етап цієї програми – спостереження та персоналізація, надання студентам можливості спостерігати за конкретними подіями та об’єктами реального світу, що продукує питання для додаткових досліджень.

Другий етап – пошук і збереження. У процесі продуманої, спланованої викладачем діяльності студенти вчаться проводити дослідження: знаходять відповіді на поставлені запитання, підбирають та систематизують дані, знаходять необхідну інформацію, яка може знадобитись у майбутньому.

Третій етап – усвідомлення та інтегрування. На цьому етапі студентів ознайомлюють із стратегіями опрацювання одержаних ними даних, такими як узагальнення головних тем і критичних деталей, проведення паралелей, співвіднесення ілюстрацій із текстом, оцінення тексту і взяття до уваги погляду автора. Студенти також ознайомлюються зі стратегіями аналізу тексту, підшуковуючи додаткову інформацію, комбінуючи матеріал з різних джерел, роблячи нотатки і узагальнення.

Четвертий етап передбачає спілкування з іншими студентами. Під час такого спілкування студенти обмінюються інформацією за допомогою письмових повідомлень, діорам, таблиць та інформаційних оповідань.

У студентів, які навчалися за цією програмою, підвищилась мотивація до читання, водночас зріс рівень грамотності. Вони стали більш допитливими та активними у таких видах діяльності, як пошук інформації у різноманітних текстах, презентація ідей у письмовій та графічній формі, перенесення концептуальних знань на нові ситуації [3].

Автори цього підходу дійшли висновку, що навчальне середовище сприятиме розвитку внутрішньої мотивації та діяльності з підвищення рівня грамотності, якщо воно спонукає студентів до пізнавального процесу. Навчальне середовище має бути метакогнітивним, з акцентом на навчання стратегій читання, розв'язанні проблем та написанні творів. Водночас акцентують на співпраці студентів у виробленні спільного рішення, а також на створенні можливостей для самовираження як у письмових творах, так і під час обговорення або колективної взаємодії.

Стислий виклад матеріалу широко застосовують як у читанні, так і в усному мовленні і на письмі. Однак підходи до написання summaries, вироблені у 80-х роках попереднього століття, дещо змінились. Зокрема, головними вимогами до виконання таких робіт після уважного прочитання тексту ще донедавна вважали визначення його головної ідеї та її співвідношення з іншими ідеями тексту, причому перше речення студентської роботи повинно було містити головну ідею оригінального тексту; від студента вимагали зазначити, чи автор наводить певні факти чи виражає власні думки; робота студента мала становити третю, а то й четверту частину від оригінального тексту, причому власне коментування або додавання інформації до summary не допускалось [5, s. 33].

Майже водночас із цими підходами з'явилися й інші, але вони, на жаль, не зазнали такого ж широкого вжитку, хоча й заслуговують на увагу. В основі таких підходів, як детальний виклад чи функціональний підхід, наявний ґрунтовний аналіз оригінального тексту. Функціональний підхід, який був розроблений Джонсом та Девісом, полягає у визначенні студентами головних частин під час опрацювання тексту, їх розташування у тексті, їхніх властивостей та функцій. Це суттєво допомагає у відтворенні основного

змісту тексту оригіналу в summary, зокрема тому, що студент складає діаграму, в якій всі ці частини відображені. Детальний виклад змісту оригінального тексту також забезпечує підґрунтя для подальшого написання summary.

Навчання письму студентів старших курсів має певні особливості, оскільки навички письма застосовують для академічних потреб: написання літературних нарисів та дослідницьких робіт. Це потребує не лише високого рівня володіння лексичним та граматичним матеріалом, але й усвідомлення жанрових особливостей письмової роботи. Зважаючи на це, британські методисти Т. Дадлі-Еванс і Дж. Свейлз, а також представники австралійської лінгвістичної школи в Сідней, очолюваної М. Халідеєм, розробили жанрові моделі застосування письмового мовлення для академічних потреб. Складові цих моделей відрізняються залежно від рівня володіння студентами навичками письма.

Для студентів з недостатнім рівнем володіння навичками письма Дж. Свейлз, наприклад, пропонує жанрову модель, яка складається з таких компонентів:

- визначення об'єкта дослідження;
- стислий виклад наявної з цієї проблематики інформації;
- визначення нерозроблених положень;
- виклад власних розробок автора з поставленої проблеми.

Т. Дадлі-Еванс для студентів з недостатнім рівнем володіння навичками письма запропонував модель, яка має такі складники:

- збір інформації;
- виклад результатів пошуку;
- спрогнозовані/ неочікувані результати;
- порівняння висновків наявних досліджень з цієї проблематики з висновками автора;
- пояснення незадовільних результатів;
- наведення прикладів;
- визначення гіпотези;
- посилання на результати попередніх досліджень;
- рекомендації дослідника;
- наведення підтверджувальної інформації [4].

М. Халідей в своїх розробках дещо спрощує цю модель, вилучаючи певні складники. Наприклад, після етапу одержання прогнозованих/ неочікуваних результатів він пропонує перейти одразу до етапу їхнього пояснення.

Для студентів з високим рівнем володіння навичками письма розроблені змінні жанрові моделі. Наприклад, Дж. Свейлз запропонував жанрову модель з такими складниками:

- визначення об'єкта дослідження;
- визначення нерозроблених положень цієї проблематики в таких варіантах: висунення контраргументів; визначення недосліджених моментів з цієї проблематики; постановка проблеми; розвиток традиційного погляду на існуючу проблему;
- виклад результатів дослідження [6].

Зазначимо, що розглянуті жанрові моделі для застосування під час написання дослідницьких робіт зазнали певної критики з боку науковців. Піддають сумніву здатність дослідника одержати досить повне знання про досліджуваний предмет, якщо він буде суворо дотримуватись всіх вимог певної моделі. Вважають також, що жанрова модель занадто суворо обмежує дослідницьку роботу [2, s. 29].

Отже, застосування розглянутих моделей більше зосереджене на вимогах до тексту і менше уваги приділено власне процесу дослідження, який є надзвичайно важливим. З огляду на це пропонують більше уваги приділяти риторичним прийомам автора, оскільки вони відображують його стратегію доведення свого погляду.

Висновки. Навички, засвоєні студентами на етапі навчання читанню та письму, набувають практичного застосування для академічних цілей: під час підготовки й написання ними літературних нарисів та дослідницьких робіт, що є необхідним складником підготовки фахівця з вищою освітою. В умовах змін, які відбуваються в навчальних планах вітчизняних навчальних закладів, формування навичок академічного письма з іноземної мови не лише забезпечує інноваційну діяльність викладачів вищої школи, а й суттєво покращує якість підготовки вітчизняних фахівців. Недостатнє висвітлення проблеми формування навичок письма для академічних цілей як у вітчизняній, так і в зарубіжній науковій літературі створює широкі можливості для дослідження.

-
1. *Хегболдт П.* Изучение иностранных языков. Некоторые размышления из опыта преподавания: Сокр. пер. с англ. Л. А. Морозовой. М., 1963.
  2. *Brookes, A. and P. Grundy.* Writing for study purposes. Cambridge: Cambridge University Press. 1990.
  3. *Guthrie J., Van Meter P., McCann A., et al.* Growth of literacy engagement: Changes in motivations and strategies during concept-oriented reading instruction // *Reading Research Quarterly.* 1996. N 31. P. 306–332.
  4. *Dudley-Evans, T.* Genre analysis: An approach to text analysis for ESP. In M. Coulthard (Ed.), *Advances in written text analysis.* London, 1986. P. 219–228.

5. *Johns, A. and D. Paz.* Text analysis and pedagogical summaries: revisiting Johns and Davies. In T. Miller (Ed.), *Functional approaches to written text: classroom applications*. English language programs US Information Agency. Washington, D.C, 1997.
6. *Swales, J.* Aspects of article introductions. Aston ESP Research Report N. 1, Language Studies Unit, University of Aston in Birmingham, Birmingham, U.K., 1981.

DEVELOPING HIGHER SCHOOL STUDENTS' SKILLS OF SECOND LANGUAGE ACADEMIC WRITING: FOREIGN EXPERIENCE

Iryna Mishchyns'ka

*National University of Khmelnyts'ky
Instytut's'ka Str., 11, UA – 29000 Khmel'nytsky, Ukraine*

The article deals with the necessity of Ukrainian higher school educators' learning the characteristics of academic writing and the methodology of forming the corresponding students' skills. It lays a special focus on the experience of foreign educators in this field.

Key words: academic writing, genre model, innovation activity, text analysis, research.

ФОРМИРОВАНИЕ У СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ АКАДЕМИЧЕСКОГО ПИСЬМА НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ

Ирина Мищинская

*Хмельницкий национальный университет
ул. Институтская, 11, 29000 Хмельницкий, Украина*

В статье рассматривается необходимость ознакомления преподавателей отечественных высших учебных заведений с особенностями письма для академических целей, а также – с методологией формирования навыков такого письма в процессе обучения студентов. Особое внимание уделяется анализу зарубежного опыта в этой сфере.

Ключевые слова: письмо для академических целей, жанровая модель, инновационная деятельность, анализ текста, научная работа.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008